

VEDLIKEHOLD AV BARYTON OG EUFONIUM

Har du akkurat begynt, eller planlegger du å begynne å spille på baryton eller euponium? Da har du nok både som elev og foresatt lyst til å vite mer om hvordan du kan ta vare på instrumentet.

En baryton/eufonium er et ømfintlig instrument som krever nøye stell og vedlikehold. Riktig vedlikehold og håndtering er viktig for å forebygge feilslitasje og skader på instrumentet. Ved at vi vedlikeholder barytonen regelmessig, vil vi unngå store og kostbare reparasjoner. Instrumentet vil også fungere som den skal når det tas i bruk.

I denne guiden finner dere en oversikt over grunnleggende og periodisk vedlikehold. Vi vil forklare hvordan instrumentet er satt sammen, hva dere måtte trenge av utstyr, og hvordan instrumentet skal håndteres og oppbevares.

Vi anbefaler at musikanten får veiledning av en instruktør eller instrumentalist første gangen hun/han skal rengjøre instrumentet. Vi tar høyde for at du som elev/foresatt vil kunne føle deg usikker på utførelse av vedlikehold, selv etter en gjennomgang. Vi oppmuntrer derfor til å kontakte elevens instruktør for videre veiledning, før dere utfører vedlikehold dere ikke er trygge på.

For større reparasjoner anbefaler vi å ta kontakt med en materialforvalter/fagperson.

Tips: *Bruk gjerne denne guiden i kombinasjon med Norges Musikkorps sin video som demonstrerer vedlikehold av baryton og euponium. Du finner videoen på www.superinstruktorene.no under "Instrumentgrupper". Klikk deg så inn på "Grovmessing", så finner du videoen nederst på siden.*

Utstyr til vedlikehold

For at du skal kunne ta vare på ditt instrument på best mulig måte, trenger du noen hjelpemidler:

1. Ventilolje
2. Utvendig poleringsklut (den mykeste)
3. Bøyleolje (slide grease)
4. Munnstykkebørste

5. Rensestang
6. Innvendig pusseklut
7. Fleksibel børste
8. Stativ til baryton (valgfritt)
9. Instrumentkoffert til baryton

Barytonens ulike deler

1. Munnstykket
2. Munnrør
3. Ventiler
4. Stemmebøyer

Munnstykket

Munnstykket er den delen vi bruker for å lage tonene våre. Det er festet til et lite rør, og etter hvert som vi spiller vil det samle seg rester av spytt, mat og søtstoff i røret. Det er viktig at munnstykket er i orden, uten riper eller hakk, og at det er åpent tvers gjennom. Ved å rense munnstykket regelmessig sørger vi for god hygiene. I tillegg blir tonen bedre når vi spiller på et munnstykke som er rent.

Før vi renser munnstykket må vi løsne det fra instrumentet. Vi rengjør det med lunkent vann og en mild såpe som *Zalo* eller *Sun Light*. Vi bruker munnstykkebørsten for å komme til på innsiden av munnstykket/røret.

Dersom vi lar andre bruke instrumentet vårt, er det lurt å desinfisere munnstykket først. Det gjør vi med et eget desinfiseringsmiddel som sprayes på og tørkes av.

Desinfiseringsmiddelet kan brukes med jevne mellomrom, selv om det kun er oss selv som bruker instrumentet. Ellers er det lurt å tørke av munnstykket ved, og etter bruk, for å fjerne rester av spytt. Vi behøver ikke å løsne munnstykket for å desinfisere/tørke av det.

Dersom du ikke får løs munnstykket på egenhånd, er det viktig at du får en instruktør til å hjelpe deg. Aldri bruk tang eller annet verktøy på instrumentet. Metallet det er laget av, er mykt, og kan lett bli skadet.

Bøyer og ventiler

På messinginstrumenter finner vi flere bøyer/stemmetrekk, disse skal kunne bevege seg smidig og lett. Det er viktig å smøre bøyene for å forhindre at de setter seg fast, og for å sørge for god bevegelighet. Vi smører de inn med bøyoleolje (slide grease) 1-2 ganger i måneden.

Bøylesmøring finnes både i fast (bøylefett) og flytende form. Vi anbefaler den flytende (bøyoleoljen), da det er enklere å få til et godt resultat med denne.

Ventilene har og veldig godt av å oljes regelmessig. For å smøre disse bruker vi vanlig ventilolje som vi påfører gjennom stemmebøylene.

Utvendig vedlikehold

Barytonen og eufoniumen er laget i messing som er lakkert på utsiden. Fordi instrumentet er lakkert, er det viktig at vi unngår å bruke sølv-/messingpuss osv. Slike pussemidler vil nemlig skade lakken. I stedet bruker vi en egen lakk-polish som vi påfører og pusser over med en utvendig pusseklut.

For å pusse utsiden av barytonen, bruker vi flasken med lakk-polish og en utvendig pusseklut. Vi påfører et lag med polish og tørker over med pussekluten. Polishen har den egenskapen at den legger igjen en beskyttende hinne mot spytt og ytre forandringer. I tillegg sørger vi for at instrumentet er fint og blankt. Vi kan gjerne pusse med polish én gang i måneden.

Fordi kroppen vår produserer noe vi kaller fingersyre, vil denne syren komme i kontakt med barytonen når vi tar på den. Dersom fingersyren blir liggende på overflaten til instrumentet over tid, vil dette skade overflaten. Da er det viktig at vi tørker av utsiden av instrumentet etter hver bruk, særlig på de stedene hvor hendene har sitt grep. Til dette holder det å kun bruke den utvendige pussekluten.

Oppbevaring og håndtering

Når vi skal legge fra oss instrumentet for å ta en pause, legger vi det alltid i kofferten. Det kan være fristende å legge fra seg instrumentet på stolen vi akkurat satt på, men da risikerer

vi å skade instrumentet. Det er fort gjort å sette seg på det ved en feiltagelse. Et alternativ til koffert, er å bruke et eget stativ til å sette fra seg instrumentet på.

Når barytonen eller eufoniumen ikke er i bruk, kan den oppbevares i kofferten for å beskytte instrumentet mot støv og skader. Vi må unngå å legge gjenstander i kofferten som legger trykk på instrumentet. Dersom du ønsker å ha instrumentet lett synlig og tilgjengelig hjemme, oppbevar det gjerne på et stativ.

Selve kofferten kan vi støvsuge ved slutten av hvert semester. Ønsker vi å pleie kofferten, kan vi gjøre det ved hjelp av skokrem/“vinylfornyler” - eller lignende, som brukes på bil.

Oppbevaring må ikke skje der det er meget høye temperaturer, eller temperaturer under frysepunktet.

Oppsummering av grunnleggende vedlikehold

Dette skrevet går nøye gjennom hvordan man vedlikeholder en baryton/eufonium, men det er ikke alt vedlikehold som er nødvendig for elever og foresatte å tenke på. Er det noe dere lurer på, spør dere instruktør og/eller materialforvalter. For elever og foresatte er det viktigst at dere setter dere inn i det daglige/ukentlige vedlikeholdet, som gjøres etter hver spilling.

Se følgende punktliste og tabell:

- Fjern fuktighet fra instrumentet etter spilling
- Tørk bort støv/fett etter spilling
- Smør bøylere med bøyelje
- Bruk koffert/ stativ når du legger fra deg instrumentet

Tabellen viser med grønt hvilket vedlikehold elev/foresatt kan gjøre selv:

HVILKEN DEL	VEDLIKEHOLD	HVOR OFTE	UTFØRES AV
Munnstykke	Vaskes med børste og vann	1-2 ganger i mnd.	Elev/foresatt
Bøyler	Smøres med bøyleoelje	1-2 ganger i mnd.	Elev/foresatt
Ventiler	Oljes	Ved behov	Materialforvalter
Instrument, innside	Fjerne fuktighet	Etter spilling	Elev/foresatt
Instrument, utside	Fjerne støv/fett/fingersyre	Etter spilling	Elev/foresatt
Instrument, utside	Polere med lakk-polish	1 gang i mnd.	Elev/foresatt
Instrumentkoffert	Støvsuge/pleie	Hvert semester	Elev/foresatt

Lykke til!